

משך חכמה בראשית פרק לג

(יח) ויבא יעקב שלם וכו'. פירוש, שבסוכות עדיין לא נתרפא מצלעתו, והיה בעל מום ופסול להקריב אפילו בבמה דידן, כמבואר ריש פרק שני דזבחים. לכן בנה לו בית ולא מזבח. אבל לשכם שבא שלם בגופו, שנרפא מצלעתו, בנה מזבח והקריב קרבנות (להלן פסוק כ), ודו"ק:

(שם, שם) ויחן את פני העיר. פסקתא (כג), בראשית (רבה) פרשה יא: אברהם שלא כתוב בו שמירת שבת וכו', אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת, שנאמר "ויחן את פני העיר" - נכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומים וכו'. פירוש, שהמודד, וכלתה מדתו בתוך העיר, אין לו רק עד מקום שכלתה מדתו. אמנם בתוספות פירשו דבין בה מהלך כולה, דהעיר לזה נחשב כד' אמות. וכך פסק הרמ"א סימן ת"ח. ופירש האבן העוזר, דדוקא בשבת בה מבעוד יום באויר מחיצות, וכמו דחלקו בין ספינה לדיר וסוהר ביצא חוץ לתחום, יעוין שם שמוכרח כן מדברי תוספות בדף נא, ב. ולזה יעקב, שלמה מידתו תוך העיר, ולא חנה רק "פני העיר", ולא הלך חוץ לתחום אף תוך העיר, משום דאף על גב דלן בה, הואיל ולא שבת באויר מחיצות מבעוד יום, וזה "שנכנס עם דמדומי חמה" ודו"ק.

והציור בזה. דבאמת כמו שלהחי די במזון מהצומח, והמדבר ניזון מהחי, כן נפש המשכלת מבני נכר די לו בשבע מצוות. אולם נפש הישראלי, מקורו ממקום גבוה - חלק ה' ממעל - אם אין לו כל התורה בכללה ובפרטה, אז אינו בחיותו. כי עם ישראל המה מעון ומכון לאלקות בעולם השפל, 'ואין השכינה שורה אלא באלפי רבבות ישראל'. וזה סוד מה שאמרו: ש"ס רבוא המה כללות הפרצופים. ולכן אברהם חפש להפיץ שיטתו ודיעותיו באלקות לכל באי עולם, באשר חשב כי הוא יחידי. ואחר כך ראה כי ישמעאל יצא ממנו, ולכן נטע אשל להכניס כל באי עולם לברית (סוטה י, ב). ואמרו בריש עבודה זרה (ט, א): שני אלפים תורה מ"והנפש אשר עשו בחרן" - דשעבידו לאורייתא. וגם היה זה בכוונה שהלך למצרים - מקום החכמה והחרטומים - לפלפל ולקרבים לשיטותיו באחדות ובתורה.

לא כן יעקב, ראה שמיטתו שלמה, ובזרעו די שיהיו מעון ומרכבה לשכינה, וכמו שהבטיחו, וראה שה' ניצב עליו, ראה להיפוך כי בניו יהיו נפרדים מעמים אחרים, מוגבלים בתחום. ואף ללבן חותנו הניחו בטעותו, וכעס על רחל שגנבה התרפים להבדילו מעבודה זרה. כן במצרים היו יושבים בארץ גושן נפרדים מהעמים. וכן לדורות באומה, אין מקבלים גרים בימי דוד ושלמה, שזה כהכרח או למקנא לגדולתם. וזה מליצתם שאברהם 'קיים עירובי תבשילין' - להכניס אורחים ולקבל גרים תחת כנפי השכינה, אבל לא 'קבע תחומים', שמא ימנע אחד מלבוא לשמוע דיעותיו. לא כן יעקב, 'קבע תחומים' להגביל ולתחום בין עם ישראל לעמים. ולכן במרה עדיין לא איפקוד אתחומים, משום שהיו נוסעים במחלוקת, ולא היו ראויים להיות משכן לאלקות, עד כי הארה האלקית תהא די להאיר לעולם השפל, ולכן לא ניתן מצות תחומים. אבל בסיני איפקוד על תחומים, ש"ויחן (שם) ישראל" (שמות יט, ב), והיו ראויים לקבל תורה, ואז ניתן תחומים, כמו ליעקב. שלכן אמר (דברים לג, כח) "וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב". וזה שאמר הנביא (ישעיה נח, יג) "אם תשיב משבת רגליך" - זה על תחומים, כמו שאמרו ז"ל סוף מי שהוציא אוהו (עירובין נב, ב), "והאכלתיך נחלת יעקב אביך" - זה יעקב שקבע תחומים. וזכה למידה בלא גבול - "ופרצת ימה וקדמה" (בראשית כח, יד) - בשכר שהוא קבע גבול ותחומים זכה לנחלת בלא גבול, ודו"ק היטב.